

Olsztyn, dn. 24.02.2023r.

Gmina Miejska
Pl. Ratuszowy 18
11-220 Górowo Iławeckie

Odpowiadając na wnioski z dn. 1.02.2023r. (data wpływu: 15.02.2023r.) o wydanie zaleceń konserwatorskich dla inwestycji związanej przebudową dróg gminnych w raz z infrastrukturą wodno-kanalizacyjną w Górowie Iławeckim w zakresie ul. Okrężnej, Poprzecznej, Krótkiej, Warmińskiej, Tamki, Obrońców Pokoju, Ks. Ripeckiego, Ciasnej i Jutrzenki, **Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Konserwator Zabytków** informuje, iż przedmiotowy teren podlega prawnej ochronie konserwatorskiej wg art. 7 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (*t.j. DzU z 2022r., poz. 841*) na podstawie decyzji:

- z dn. 9.09.1959 r. wpisującej do rejestru zabytków nieruchomych woj. warmińsko-mazurskiego **średniowieczne założenie urbanistyczne starego miasta Górowa Iławeckiego**,
- z dnia 5.11.1992r. wpisującej do rejestru zabytków archeologicznych **ślady pierwotnego osadnictwa (nawarstwienia kulturowe) starego miasta Górowa Iławeckiego**.

W związku z powyższym na realizację w/w inwestycji **należy uzyskać** stosowne **pozwolenie WKZ**, zgodnie z art. 36 ust. 1 w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ponadto inwestycję planowaną na stanowisku archeologicznym należy poprzedzić stosownymi badaniami archeologicznymi, na które należy uzyskać pozwolenie WKZ wg art. 36 ust. 1 pkt. 5 w/w ustawy, a których celem jest rozpoznanie i zadokumentowanie występujących w tym miejscu nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich zabytków. Ten obowiązek wynika z art. 31 ust. 1a w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, który stanowi, że osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego – jest obowiązana, z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1 (*który brzmi: „Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego udziela osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej zamierzającej realizować działania, o których mowa w art. 31 ust. 1a, dotacji na przeprowadzenie badań archeologicznych oraz wykonanie ich dokumentacji, w przypadku gdy koszt planowanych badań archeologicznych i ich dokumentacji będzie wyższy niż 2% kosztów planowanych działań.”*), pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków. Zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych, o których mowa w ust. 1a, ustala wojewódzki konserwator zabytków w drodze decyzji, wyłącznie w takim zakresie, w jakim roboty budowlane albo roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, zniszczą lub uszkodzą zabytek archeologiczny. Egzemplarz dokumentacji badań, o których mowa w ust. 1, podlega po ich zakończeniu nieodpłatnemu przekazaniu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

Historyczny układ urbanistyczny to przestrzenne założenie miejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg.

Omawiany obszar ten zarówno przed lokacją miasta, jak i po niej był nieprzerwanie zabudowywany aż do czasów obecnych. W miejscu budowli najwcześniejszych pojawiały się w ciągu wieków kolejne, co doprowadziło do powstania **nawarstwień kulturowych**, które są skomplikowanymi strukturami przestrzennymi powstałymi na skutek wielorakiej działalności człowieka na danym terenie, a w których zalegają ruchome zabytki archeologiczne. Stanowią one nierozdzielalną całość - stanowisko archeologiczne, na którym zarówno na terenie obecnie zabudowanym jak i niezabudowanym, pod współczesną powierzchnią gruntu znajdują się relikty budowli i inne struktury - świadectwa wielu różnych procesów związanych z działalnością człowieka, które są wartościowe pod względem historycznym, naukowym i kulturowym.

W związku z powyższym, w oparciu o art. 27 w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami W-MWKZ wydaje się następujące zalecenia konserwatorskie:

- główną zasadą konserwatorską podczas prac prowadzonych na obszarze zabytkowego układu urbanistycznego w zakresie remontu ulic jest wykonanie ich przy użyciu materiałów historycznie uzasadnionych, z maksymalnym zachowaniem substancji zabytkowej i minimalną w nią ingerencją, tj. obowiązuje zasada kontynuacji tradycyjnych materiałów i technologii,
- przedmiotową inwestycję należy poprzedzić kwerendą archiwalną, ikonograficzną oraz źródłową, w tym przeprowadzić sondażowe badania archeologiczne, celem przywrócenia wartości zabytkowych i zachowania historycznych szerokości i nawierzchni ulic,
- niedopuszczalne jest stosowanie ahistorycznych materiałów budowlanych takich jak, np.: kostka betonowa, w tym polbruk, betonowe krawężniki etc., (ze względu na jej wyjątkowo niskie walory estetyczne), a wprowadzane nowe elementy muszą się harmonizować z historycznymi (jeżeli takie się zachowały) i stanowić dla nich uzupełnienie,
- w celu zachowania właściwej ekspozycji zabytkowego wnętrza urbanistycznego wskazane jest zastosowanie materiałów uzasadnionych historycznie o tradycyjnym wyglądzie, jak np. płyty chodnikowe o płaskiej powierzchni bądź z widocznym kruszywem czy bruk kamienny,
- poziom projektowanych nawierzchni zaplanować tak, aby umożliwić odsłonięcie cokołów, które zabezpieczały ścianę ceglana przed zamakaniem, ponieważ poziom aktualnych nawierzchni jest wyższy niż był pierwotnie i w sytuacji gdy przykrywa cokół i sięga ścian budynków, sprzyja kapilarnemu podciąganiu wody w ceglany murze,
- nawierzchnie powinny być ułożone na podłożu przepuszczalnym, ma to szczególne znaczenie w miejscach styku z budynkami, unikając tworzenia zbyt szczelnych opasek sprzyjających zachlapywaniu oraz zawilgacaniu murów.

W przypadku odkrycia podczas prowadzonych badań archeologicznych relikwów dawnej architektury, należy przewidzieć konieczność ich zachowania i ucytelnienia oraz opracowania niezbędnych zabezpieczeń.

WARMIŃSKO-MAZURSKI
WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTEKÓW
Dariusz Barton